

ઉકેલપત્ર : સત્સંગ પરિચય - ૧

(સમય : સવારે ૯ થી ૧૧.૧૫)

(રવિવાર, ૧૦ જુલાઈ, ૨૦૧૬)

- નોંધ :- (૧) આપેલ આવૃત્તિ પ્રમાણેના પુસ્તકના જવાબ જ માન્ય રાખવા. તે સિવાયની આવૃત્તિના જવાબ માન્ય ન રાખવા.
 (૨) જમણી બાજુએ આપેલા અંકો જે તે પ્રશ્નના ગુણાંક દર્શાવે છે.
 (૩) જમણી બાજુએ પ્રશ્નની બાજુમાં કૌંસમાં આપેલા અંકો જે તે પ્રશ્નના જવાબના પાઠ/પાના નંબર દર્શાવે છે.

અગત્યની સૂચના

પ્રશ્નપત્રમાં દરેક પેટા પ્રશ્નની જમણી બાજુ દર્શાવેલ ખાનામાં, લખેલા ગુણની પછીના ખાલી ખાનામાં (ગુણ : ૧)
 પરીક્ષાર્થીને આપેલ ગુણ લખવાના છે. જો પ્રશ્નનો જવાબ ખોટો હોય તો તે ખાનામાં '૦' (આંકડામાં શૂન્ય) લખવું. ખરાં (✓)
 કે ખોટાં (X) ની નિશાની દરેક પેટા પ્રશ્નની ડાબી બાજુની ખાલી જગ્યામાં જ - પ્રશ્ન શરૂ થાય તે પહેલાં જ કરવી.

વિશેષ નોંધ

આપ જ્યારે પેપર તપાસો ત્યારે જ્યારે લાંબા જવાબોમાં દા. ત. ટૂંકનોંધ, પાંચ મુદ્દાના વાક્યો, કારણો વગેરે પ્રશ્નોમાં આપ જ્યારે ફાળવેલા ગુણ કરતાં ઓછા ગુણ આપતાં હોવ ત્યારે પરીક્ષાર્થીએ કયો મુદ્દો નથી લખ્યો જેના તમે ગુણ કાપ્યા છે. તેની તમે ટૂંકમાં ડાબી બાજુ ઉપર નોંધ લખો. દા.ત. માર્ચ-૨૦૧૩માં પ્રવેશ-૧ માં 'જોબનપગીનું પરિવર્તન' ટૂંકનોંધ પૂછાઈ હતી. જેમાં જોબનપગી પ્રાર્થના કરતાં પોતાના દોષનું વર્ણન કરતાં કહે છે. 'પ્રભુ ! હું કુળહીન, કુટિલ, કુપાત્ર, બુદ્ધિહીન છું. મેં આપને ન ઓળખ્યા. દીનબંધુ ! દયા કરો. મારું મહાપાપ મટાડો.' આ મુદ્દો પરીક્ષાર્થીએ નથી લખ્યો તો બાજુમાં તમે લખી શકો કે 'પોતાના દોષ કહે છે.' આટલું જ લખવાનું છે અને તમે ગુણ ઓછા આપી શકો છો એટલે કે ફાળવેલ ગુણ કરતાં ઓછા ગુણ આપતાં પહેલાં બાજુમાં કયો મુદ્દો નથી તેની ટૂંકમાં નોંધ લખવી જરૂરી છે.

(વિભાગ - ૧ : સહજાનંદ ચરિત્ર, પંદરમી આવૃત્તિ, ફેબ્રુઆરી - ૨૦૧૫)

પ્ર.૧ નીચે આપેલાં અવતરણો કોણ, કોને અને ક્યારે કહે છે તે લખો. (કુલ ગુણ : ૮)

નોંધ :- કોણ કહે છે ૧ ગુણ, કોને કહે છે ૧ ગુણ, ક્યારે કહે છે ૧ ગુણ.

૧. “સાચા હો તો મને તમારી સિદ્ધાઈ બતાવો.” (૨/૮) ⇨ મગનીરામ - મહારાજને (જીવનમુક્તાને)
 ⇨ માંગરોળના રાજા ગજેન્દ્રખાને મગનીરામના ચેલાને ભગવાન સ્વામિનારાયણને તેની સિદ્ધિથી જીતવાનું કહ્યું ત્યારે મગનીરામ મહારાજ પાસે જઈને કહે છે.
૨. “વેદ, બ્રાહ્મણ, સાધુ, પતિવ્રતા અને વિદ્વાનને માન આપવું.” (૧/૨)
 ⇨ સહજાનંદ સ્વામી - સભાને (સૌને)
 ⇨ રામાનંદ સ્વામીના ધામમાં ગયા પછી ચૌદમાના દિવસે સૌ ભક્તોએ સહજાનંદ સ્વામીને આગ્રહ કરી જુદા સિંહાસન પર બેસાર્યા ત્યારે ધર્મનિયમનો ઉપદેશ આપતાં કહે છે.
૩. “હૃદયમાં જગતનો બડવાળ પેસવા દેશો નહિ.” (૮/૬૦) ⇨ મહારાજ - હરિભક્તોને
 ⇨ ફૂલદોલના સમૈયા પછી વિદાય થતાં હરિભક્તોને મહારાજે કહ્યું : ‘તમે પણ મારા પર દયા રાખજો.’ તેનો અર્થ ન સમજાતાં તેઓ મહારાજને તેનો અર્થ પૂછે છે. ત્યારે મહારાજ તેનો અર્થ સમજાવતાં કહે છે.

પ્ર.૨ નીચે આપેલાં વાક્યોનાં કારણો જણાવો. (બે થી ત્રણ લીટીમાં જ) (કુલ ગુણ : ૬)

૧. આત્મારામે મહારાજ વજેસિંહને કહ્યું, ‘એવી ડગલી બીજી હવે થાય નહિ.’ (૨૮/૧૪૨)
 જ. શ્રીજીમહારાજની પ્રેરણાથી અને તેમના માટેના અનહદ પ્રેમથી ઘણા દિવસના પ્રયત્નથી આ ડગલી બની હતી. તેમાં આત્મારામે હેતના ટેભા લીધા હતા, અને તેને અક્ષરધામરૂપી સર્વશ્રેષ્ઠ ઈનામ મળી ગયું હતું. તેથી આત્મારામે મહારાજ વજેસિંહને કહ્યું, ‘એવી ડગલી બીજી હવે થાય નહિ.’
૨. કલેક્ટર એન્ડ્રયુઝ ડનલોપે અમદાવાદમાં સ્વામિનારાયણ સ્થાનકની તપાસ કરી. (૧૭/૮૩)
 જ. ભગવાન સ્વામિનારાયણના મહિમા અને તેમના કાર્ય વિષે સાંભળ્યું હતું, જ્યાં જ્યાં મહારાજે કામ કર્યું હતું. ત્યાં ત્યાં કાયદો અને વ્યવસ્થા સારાં હતાં. સત્સંગીઓ રાજ્યના કાયદા પાળતાં. ચોર, લૂંટારું અને બીજાં અસામાજિક તત્ત્વો ન હતાં. આ બધાનો ડનલોપ સાહેબને સારી રીતે ખ્યાલ હોવાથી કલેક્ટર એન્ડ્રયુઝ ડનલોપે અમદાવાદમાં સ્વામિનારાયણ સ્થાનકની તપાસ કરી.
૩. કારિયાણી અક્ષર ઓરડીમાં શ્રીજીમહારાજે એકલા ગોપાળાનંદ સ્વામીને પોતાની પાસે બેસાડ્યા. (૨૦/૧૦૩)
 જ. શ્રીજીમહારાજને પોતાના પ્રાગટ્યના છ હેતુઓ ગોપાળાનંદ સ્વામીને કહેવા હતા. તેથી મહારાજે સૌને સંતો - હરિભક્તોને બહાર જવાની આજ્ઞા કરી. ગોપાળાનંદ સ્વામીને પોતાના પ્રાગટ્યના છ હેતુઓ કહ્યા.

પ્ર.૩ નીચે આપેલા પ્રસંગોમાંથી કોઈ પણ એક પ્રસંગ ઉપર પંદર લીટીમાં ટૂંકનોંધ લખો. (વર્ણનાત્મક) (કુલ ગુણ : ૫)

નોંધ : ટૂંકનોંધના મુખ્ય મુદ્દા હાઈલાઈટ કરેલા છે. એટલા મુદ્દાનો સમાવેશ થયેલો હોય તો પૂરા ગુણ આપવા.

૧. કાકાભાઈને દર્શન (૨૮/૧૫૦-૧૫૧) :- ગામ રોજકાના કાકાભાઈ વૃદ્ધ, માંદગી ઘેરી વળી, ગંભીર પરિસ્થિતિ - કાકાભાઈને લાગ્યું દેહ રહેશે નહિ. સારી ઘોડી, રૂપાની તાંસળી અને પત્ર મહારાજને ગઢડે પોતાના નોકર સાથે ભેટ મોકલી - પત્રમાં હે જીવનપ્રાણ ! - ભક્તવત્સલ મને છેલ્લાં દર્શન દેવા આવશો ન આવી શકાય તો અંતકાળે તેડવા વિનંતી - નોકરે ગઢડે જઈ કાકાભાઈ વતી દંડવત્ પ્રણામ - રૂપાની તાંસળી, ઘોડી મહારાજને અર્પણ કરી પત્ર મહારાજના ચરણમાં - મહારાજે પત્ર વંચાવ્યો - કાકાભાઈનો ભાવ તથા તાણ - પોતાનો મંદવાડ દૂર કર્યો - સાજા થઈ રોજકે પધાર્યા - કાકાભાઈને દર્શન - આંખમાં હર્ષના આસું - બે દિવસ રહી ગઢપુર પાછા જવા વિચાર - કાકાભાઈની અંતિમ વિનંતી - હાડયામનો દેહ નરકના કુંડ જેવો, આપના ધામમાં લઈ જાઓ - મહારાજે કહ્યું : 'ચિંતા કરશો નહિ અક્ષરધામની પ્રાપ્તિ થશે.' - કાકાભાઈએ ઘરવાળાના હાથના રૂપાના કડલાં મહારાજને ભેટ - દ્રવ્ય લાવી સંતોને રસોઈ આપવા કહ્યું - મહારાજ ગઢપૂર - ફરી મંદવાડ ગ્રહણ - કાકાભાઈ ધામમાં.

૨. ગઢડામાં મૂર્તિપ્રતિષ્ઠા (૨૮/૧૪૦-૧૪૧) :- ગઢપુર મંદિર માટે મહારાજે નારાયણભાઈને પોતાના જેવી જ ઘાટવાળી મૂર્તિ બનાવવાનું કહ્યું - આપ પ્રત્યક્ષ સામે બેસો તો મૂર્તિનાં બધાં અંગો અને ઘાટ આપના જેવાં ઘડી શકાય. - મહારાજ પ્રત્યક્ષ બેસતા - નારાયણજીભાઈ મહારાજની મૂર્તિ સામું જોતાં જાય અને પથ્થરને ઘાટ આપી મૂર્તિ ઘડતાં જાય - થાળની પ્રસાદી આપતા - ભાદરવા મહિનામાં સભામાં નિષ્કુળાનંદ સ્વામીએ મહારાજને મંદિર અને મૂર્તિઓ થઈ ગયાની વાત કરી મૂર્તિઓ પધરાવવાનું કહ્યું - મહારાજે ગોપાળાનંદ સ્વામી પાસે મુહૂર્ત જોવાવ્યું - આસો સુદ બારસનું મુહૂર્ત - ગામોગામ કંકોત્રીઓ લખાવી સાધુઓ અને હરિભક્તોને તેડાવ્યા - ઉમરેઠના વેદિયા વિપ્રોને તેડાવ્યા - ગોપીનાથજીની મૂર્તિને પોતાના સ્વરૂપ તરીકે ઓળખાવી મહારાજે દાદાખાચરને કહ્યું : 'આ મૂર્તિમાં હું રહ્યો છું. આ મૂર્તિમાં રહીને હું તમારી બધી સેવા અંગીકાર કરીશ.' - મૂર્તિને બાથમાં લઈને ભેટ્યા તથા મૂર્તિને માથે પોતાના બંને હાથ મૂક્યા. સંવત ૧૮૮૫ના આસો સુદ બારસે ગોપીનાથ મહારાજ, રાધિકાજી, વાસુદેવ નારાયણ, ધર્મ-ભક્તિ, સૂર્યનારાયણ, કૃષ્ણ, બળદેવજી અને રેવતીજી પધરાવ્યાં. આમ દાદાખાચરનો મનોરથ પૂરો કર્યો.

૩. હિંસામય યજ્ઞનું ખંડન (૭/૪૩-૪૪) :- ભુજના રાજા દેવજીના આઠ દિવાનોમાંનો એક બ્રાહ્મણ જગજીવન શક્તિપંથી, માતાનો ભક્ત - શતચંડી યજ્ઞ કરાવ્યો - દેવીને પ્રસન્ન કરવા ઘેટાં-બકરાંનો ભોગ આપવાનું નક્કી કર્યું - બકરાંઓને કપાળમાં કુંકુમના ચાંદલા ને ગળામાં હાર પહેરાવી, યજ્ઞમાં હોમવા તૈયાર - મહારાજને આમંત્રણ - મહારાજને નિર્દોષ પ્રાણીઓની દયા - વૈદિક યજ્ઞો અને વેદના સિદ્ધાંતોનો દ્વાસ થતો લાગ્યો - વેદનું સાચું રહસ્ય સમજાય, અહિંસામય યજ્ઞોનું ફરીથી પૃથ્વી પર સ્થાપન થાય - નિર્દોષ પ્રાણીઓની રક્ષાના હેતુથી મહારાજ યજ્ઞમાં ગયા - યજ્ઞમાં સાધુનાં અને બ્રાહ્મણનાં લક્ષણોની વાત - વેદોના મંત્રોને આધારે અહિંસામય યજ્ઞોનું પ્રતિપાદન કર્યું - 'અજેન યજેત્ !' એટલે 'બકરાં હોમીને યજ્ઞ કરવો' એમ નહિ પણ 'અજ' એટલે ચાર-પાંચ વર્ષની જૂની, ન ઊગી શકે તેવી, ડાંગર હોમી યજ્ઞ કરવો - સુપાત્ર બ્રાહ્મણોએ ધર્મની મર્યાદામાં રહીને, ડાંગર, તલ, જવ, ઘૃત, શ્રીફળ વગેરે હુતદ્રવ્યોથી સાત્ત્વિક યજ્ઞો કરવા, એવો વેદોનો સનાતન સિદ્ધાંત છે. યજ્ઞમાં પ્રાણીઓની હિંસા કરવાથી કોઈ દેવ-દેવી પ્રસન્ન થતાં નથી - શાસ્ત્રોને આધારે મહારાજે કરેલા ઉપદેશ સામે જગજીવનની કોઈ દલીલ ટકી શકી નહિ. - મહારાજનો શાસ્ત્રાર્થ વિજય થયો. અહિંસામય યજ્ઞો સાચા ઠર્યા, પણ આસુરી બુદ્ધિવાળો જગજીવન માન્યો નહિ. મહારાજ ત્યાંથી ચાલી નીકળ્યા.

પ્ર.૪ નીચે આપેલા પ્રશ્નોના એક (સંપૂર્ણ) વાક્યમાં જવાબ લખો. (કુલ ગુણ : ૫)

નોંધ :- અડધા સાચા જવાબનાં ગુણ આપવા નહીં.

૧. વણકર તેજાભાઈ કોના થકી સત્સંગી થયા હતા ? (૨૫/૧૩૩)

જ. વણકર તેજાભાઈ ગોપાળાનંદ સ્વામી થકી સત્સંગી થયા હતા.

૨. મહારાજે પરમહંસોને સ્ત્રીઓનો ત્યાગ કેવી રીતે રાખવા કહ્યું ? (૧૫/૮૮)

જ. મહારાજે પરમહંસોને અષ્ટ પ્રકારે સ્ત્રીઓનો ત્યાગ રાખવા કહ્યું.

૩. ઉમરેઠના બ્રાહ્મણો મહારાજ પાસે કોને લઈ આવ્યા ? તે કેવો હતો ? (૮/૫૦)

જ. ઉમરેઠના બ્રાહ્મણો જન્મથી મૂંગા, અભણ જડ જેવા બ્રાહ્મણના છોકરા હરિશંકરને મહારાજ પાસે લઈ આવ્યા.

૪. મહારાજે લાલદાસ શેઠને બોલાવી શું પૂછ્યું ? (૨૧/૧૧૨)

જ. આપણે દેવ પધરાવ્યા છે માટે બ્રાહ્મણોની ચોરાશી કરવાના પૈસાની સગવડ થશે ?

૫. મૂળુખાચરે કોની કોની ટકોરથી વ્યસનો છોડ્યા ? (૫/૩૪)

જ. મૂળુખાચરે કુસંગીની ટકોરથી હોકો અને સત્સંગીની ટકોરથી તમાકુ ને અફીણ છોડ્યા.

પ્ર.૫ આપેલા વિકલ્પોમાંથી ફક્ત સાચા વિકલ્પોની આગળ આપેલા ચોરસ ખાનામાં ખરાની (✓) નિશાની કરો. (કુલ ગુણ : ૪)

નોંધ : એક કે એકથી વધારે વિકલ્પ સાચા હોઈ શકે. તમામ સાચા વિકલ્પ આગળ જ ખરાની નિશાની કરી હશે તો જ પૂર્ણ ગુણ મળશે, અન્યથા એક પણ ગુણ નહીં મળે.

૧. ૧, ૨ (૨૮/૧૪૬)

૨. ૨, ૩ (૨૪/૧૩૦, ૧૩૨)

પ્ર.૬ નીચે આપેલાં વિધાનોમાં બાલી જગ્યા પૂરો. (કુલ ગુણ : ૪)

❧ નોંધ : બંને જવાબ સાચા હોય તો જ ગુણ આપવા.

૧. ગઢડા, ગુણાતીતાનંદ (૨૩/૧૧૮-૧૨૦)	૨. મહારાજ, માથું અને મૂછ (૩/૨૩)
૩. મૂળજી શેઠ, આંધળાં (૧૦/૬૫)	૪. શિક્ષાપત્રી, આજ્ઞા (૨૬/૧૩૮)

(વિભાગ-૨ : સત્સંગ વાચનમાળા ભાગ-૨ દસમી આવૃત્તિ, ફેબ્રુઆરી - ૨૦૧૪)

પ્ર.૭ નીચે આપેલાં અવતરણો કોણ, કોને અને ક્યારે કહે છે તે લખો. (કુલ ગુણ : ૮)

❧ નોંધ : - કોણ કહે છે ૧ ગુણ, કોને કહે છે ૧ ગુણ, ક્યારે કહે છે ૧ ગુણ.

૧. “તમને અનુભવ કરાવીશું.” (૬/૪૩)

❑ મહારાજ - લાડુબાને

❑ એક વખત લાડુબાને સંશય થતાં મહારાજને પૂછ્યું : ‘દુર્વાસા બધી ગોપીઓના થાળ એકલા જમી ગયા તે સાચું હશે ?’ ત્યારે મહારાજ જવાબ આપતાં કહે છે.

૨. “તમે આ પ્રમાણે કરશો તો તમને કોણ ગાંઠશે ?” (૫/૩૭-૩૮)

❑ મહારાજ - દાદાબાચરને

❑ ચોરી કરનાર બાઈનું માથું કાપી નાખવાનું મહારાજે દાદાબાચરને કહ્યું. ત્યારે તે વૃદ્ધ અને મહારાજનું નામ જપતી હોવાથી દાદાબાચરે માથું કાપવાની ના પાડી ત્યારે.

૩. “ચર્યા થવા દો અને એમના બધા પ્રશ્નોના ઉત્તરો નિત્યાનંદ સ્વામી કરશે.” (૧/૩)

❑ મહારાજ - નવાબને

❑ જૂનાગઢમાં મહારાજ નવાબના મહેલમાં પધરામણીએ ગયા ત્યારે દ્વેષી નાગર બ્રાહ્મણોએ નવાબને કહ્યું આ નરસિંહ પંડ્યા મહારાજ ને પરાજય કરવાના આશયથી શાસ્ત્રચર્યા કરવા ઈચ્છે છે ત્યારે.

પ્ર.૮ નીચે આપેલાં વાક્યોનાં કારણો જણાવો. (બે થી ત્રણ લીટીમાં જ) (કુલ ગુણ : ૪)

૧. લાડુબાએ બાળપણથી શ્રીજીની ભક્તિમાં મન પરોવ્યું હતું. (૬/૪૧)

જ. પૂર્વના અતિશય શુભ સંસ્કારને યોગે બાળપણથી જ તેમને પ્રભુમાં પ્રીતિ હતી. સારાં ખાન-પાન, પહેરવેશનો બાળપણથી જ ત્યાગ કરીને શ્રીજીની ભક્તિમાં મન પરોવ્યું હતું.

૨. એક દિવસ કિશોર ગઢપુર આવી પહોંચ્યો. (૨/૧૧-૧૨)

જ. ઉજ્જૈનની સંગીતશાળામાં મહારાજની કૃપાથી થોડાં જ વર્ષોમાં તે ગાન અને વાદ્ય સંગીતમાં પારંગત બની ગયો. એકાએક એક દિવસ તેને મહારાજ સાંભરી આવ્યા. મહારાજને શોધતો શોધતો તેમની જ પ્રેરણાથી તે કિશોર ગઢપુર આવી પહોંચ્યો.

પ્ર.૯ ‘આજ્ઞાપાલક દાદાબાચર’ (૫/૩૪-૩૫,૩૬) પ્રસંગ ઉપર પંદર લીટીમાં ટૂંકનોંધ લખો. (વર્ણનાત્મક) (કુલ ગુણ : ૫)

❧ નોંધ : ટૂંકનોંધના મુખ્ય મુદ્દા હાઈલાઈટ કરેલા છે. એટલા મુદ્દાનો સમાવેશ થયેલો હોય તો પૂરા ગુણ આપવા.

(૧) ગઢપુરમાં મહારાજ રહેતા ત્યારે અનેક વાર ઉન્મત ગંગા - ઘેલા નદીમાં સંતો-હરિભક્તો સાથે સ્નાન કરવા જતા. એક વખત મહારાજ સંતો-હરિભક્તો સાથે ઘેલા નદીએથી સ્નાન કરીને પાછા આવતા હતા. ત્યાં ટેકરા ઉપર સાધુ-બાવાઓ બેઠા હતા. તેમને જોઈને મહારાજે જીવાબાચર(દાદાબાચરના કાકા)ને કહ્યું : ‘આ બાવાઓ આમ ખુલ્લામાં પડ્યા રહે તે કરતાં એમને ઉતારા માટે ધર્મશાળા કે એવું કંઈ કરી આપીએ તો ઠીક.’ તે સાંભળી જીવાબાચરે કહે : ‘મહારાજ ! આવા તો લંગોટિયા ઘણાય રખડતા હોય ! બધાનું આપણે ક્યાં ધ્યાન રાખીએ.’ આ સાંભળી મહારાજ કંઈ બોલ્યા નહિ. આ જ વાત મહારાજે ફરીથી દાદાબાચરને કરી. દાદાબાચર તરત હાથ જોડી બોલ્યા : ‘મહારાજ ! આપણો દરબાર સાધુઓને ઉતારા માટે આપીએ.’ દરબારમાં સાધુઓને ઉતારશો તો તમે ક્યાં રહેશો ? મહારાજે પૂછ્યું. ‘મહારાજ ! અમે તો નદીકિનારે, ઓઘામાં ક્યાંક પડ્યા રહેશું, પણ આવા ભગવાનના ભક્તને દુઃખમાં રખાય ? દાદાબાચરે કહ્યું. આ સાંભળી મહારાજના મુખમાંથી શબ્દો નીકળી ગયા : ‘દાદો તે દાદો ! આવો બીજે ન મળે.’ આમ, મહારાજનો પડ્યો બોલ અદ્ધર ઝીલવા દાદાબાચર હંમેશાં તત્પર રહેતા. (૨) દાદાબાચર મહારાજની ખૂબ સેવા કરતા અને મહારાજ પણ તેમની વારંવાર પ્રશંસા કરતા. જીવાબાચરને આથી ઈર્ષા થતી. દાદાબાચરને સંતાન ન હતું તેથી તેનો ગરાસ પડાવી લેવાની જીવાબાચરને ખૂબ ઈચ્છા રહેતી. તે અરસામાં દાદાબાચર વધારે માંદા થયા જીવાબાચરને થયું, ‘દાદો મરશે અને મને ગરાસ મળશે.’ અંતર્યામીપણે મહારાજે તેમનો આવો સંકલ્પ જાણી તેને ખોટા કરવા મહારાજે દાદાબાચરને કહ્યું, ‘દાદા ! તારો ગરાસ આ બે બહેનોને લખી આપ.’ કોઈ જાતના સંશય વગર તેમણે પોતાનો તમામ ગરાસ હતો તે બંને બહેનોને લખી આપ્યો, પણ મનમાં વિચાર સરખો ન આવ્યો કે, ‘અમે શું ખાઈશું ?’ મહારાજે પૂછ્યું, ‘હવે તમે શું કરશો ?’ ત્યારે દાદા બાચર કહે, ‘હું ભાવનગર રાજ્યમાં જઈ નોકરી કરીશ.’ મહારાજે બંને બહેનોને કહ્યું કે, ‘ગરાસ માટે ચાકરની જરૂર પડશે તો દાદાને રાખો.’ દાદાને દરબારમાં રહીને બહેનોનું ગરાસ અંગેનું કામકાજ કરવાની આજ્ઞા કરી. એક વર્ષ સુધી આવું કામ દાદાએ કર્યું. વળી, એક સમયે મહારાજે બંને બહેનોને બોલાવીને કહ્યું, ‘તમારે ગરાસ રાખીને શું કામ છે ? દાદાને આપી દો’ એમ પાછો દાદાને જ ગરાસ સોંપી દીધો. મનની આવી આકરી કસોટીમાંથી દાદાબાચર જેવા ઉત્તમ વિશ્વાસુ ભક્ત જ પસાર થઈ શકે, બીજા કોઈથી આવું ન થાય.

પ્ર.૧૦ નીચે આપેલા પ્રશ્નોના એક (સંપૂર્ણ) વાક્યમાં જવાબ લખો. (કુલ ગુણ : ૪)

નોંધ :- અડધા સાચા જવાબનાં ગુણ આપવા નહીં.

૧. જૂનાગઢના નવાબે ગ્વાલિયરના ગવૈયાઓને શું કહ્યું ? (૨/૧૪)
૪. 'સ્વામિનારાયણના ફકીર પ્રેમાનંદને સાંભળ્યા પછી હું બીજા કોઈને સાંભળતો નથી. તેમનો જોટો આલમમાં ક્યાંઈ ન મળે.'
૨. રાઘવ ભક્તે કયા કીર્તનની રચના કરી ? (૭/૪૭)
૪. રાઘવ ભક્તે 'શ્રી સહજાનંદ મહારાજ હરિ, જાશો મા પળ એક વીસરી કીર્તનની રચના કરી.
૩. બાઈઓની સભામાં કોની આકૃતિ દેખાઈ ? (૬/૪૨)
૪. બાઈઓની સભામાં 'ભક્તિમાતા'ની આકૃતિ દેખાઈ.
૪. શ્રીજીમહારાજના સ્વધામગમન બાદ પ્રેમાનંદ સ્વામીની ભક્તિમાં શું જણાઈ આવે છે ? (૨/૧૬)
૪. શ્રીજીમહારાજના સ્વધામગમન બાદ પ્રેમાનંદ સ્વામીની ભક્તિમાં વિરહની વેદના જણાઈ આવે છે.

પ્ર.૧૧ નીચે આપેલ વિષય માટે સૂચના મુજબ છ સાચા ક્રમ નંબર તથા તે સાચા ક્રમ નંબરને ઘટનાક્રમ પ્રમાણે ગોઠવો. (કુલ ગુણ : ૬)

વિષય : નિષ્કામી વર્તમાનમાં અડગ મૂળજી બ્રહ્મચારી (૩/૨૧)

- (૧) ફક્ત સાચા નંબરો :

૨	૩	૬	૭	૯	૧૧
---	---	---	---	---	----
- (૨) યથાર્થ ઘટનાક્રમ :

૨	૩	૬	૭	૧૧	૯
---	---	---	---	----	---

સૂચના : (૧) ફક્ત સાચા નંબરોમાં તમામ છ નંબરો સાચા હશે તો જ ૩ ગુણ મળશે. (૨) યથાર્થ ઘટનાક્રમ પણ સંપૂર્ણ સાચો હશે તો જ ૩ ગુણ મળશે. અન્યથા એક પણ ગુણ નહીં મળે.

નોંધ : (૧) ફક્ત સાચા નંબરો : જવાબમાં આપેલ અંક કોઈપણ ક્રમમાં લખેલ હોય પણ તમામ અંક સાચા હોય તો જ સંપૂર્ણ ૩ ગુણ આપવા અન્યથા એક પણ ગુણ ન આપવો. (૨) યથાર્થ ઘટનાક્રમ : ઘટનાક્રમ ઉકેલપત્ર પ્રમાણે હોય તો જ સંપૂર્ણ સાચું ગણી ૩ ગુણ આપવા અન્યથા એક પણ ગુણ ન આપવો .

પ્ર.૧૨ નીચે આપેલાં ખોટાં વાક્યોને મથાળાના સંદર્ભમાં સાચાં લખો. (કુલ ગુણ : ૪)

નોંધ :- સંપૂર્ણ સાચું વાક્ય લખ્યું હશે તો જ ગુણ પ્રાપ્ત થશે. અન્યથા એક પણ ગુણ નહીં મળે.

૧. શ્રી કૃષ્ણજી અદા : પરંતુ હિમરાજભાઈએ શાસ્ત્રીજી મહારાજને મંદિરમાંથી કાઢવા માટેના ખરડામાં સહી કરી છે. એટલી જાણ થતાં જ કૃષ્ણજી અદાએ પોતાના ગુરુભાઈ અને અત્યંત સ્નેહી હિમરાજભાઈ સાથેનો સંબંધ સદાને માટે કાપી નાખ્યો. (૮/૬૪)
૨. મુકુંદાનંદવર્ણી (મૂળજી બ્રહ્મચારી) : મને મહારાજ ક્યાં પાસે રહેવા દે છે ? હું દોઢ મણ કેરીનો ટોપલો ઉપાડીને આવ્યો પણ મહારાજે તો 'નારાયણ' પણ કહ્યા નહિ. પછી તે બાઈ બ્રહ્મચારીને પોતાને ઘેર તેડી ગઈ. (૩/૨૩)
૩. શ્રી અયોધ્યાપ્રસાદજી મહારાજ : અમદાવાદ દેશની ગાદીના પ્રથમ આચાર્ય અયોધ્યાપ્રસાદજી મહારાજનો જન્મ સંવત ૧૮૬૫ના જેઠ સુદ એકાદશીના શુભ દિને છપૈયા ગામે થયો હતો. (૪/૨૭)
૪. પ્રેમસખી પ્રેમાનંદ : આવી રીતે એને ભગવાનની મૂર્તિનું ચિંતવન છે માટે એ સાધુને તો ઊઠીને સાષ્ટાંગ દંડવત્ પ્રણામ કરીએ. જેને આ કીર્તનમાં કહ્યું એવી રીતનું ચિંતવન થતું હોય તે તો કાળ, કર્મ ને માયાના પાશ થકી મુકાયો છે. (૨/૧૩)

(વિભાગ - ૩ : નિબંધ)

પ્ર.૧૩ નીચે આપેલા વિષયોમાંથી કોઈ પણ એક ઉપર આશરે ૩૦ લીટીમાં નિબંધ લખો. (કુલ ગુણ : ૧૦)

નોંધ : નિબંધ એ મૌલિક વિષય છે, તેમાં આપેલ મુદ્દા ઉપરાંત બીજા ઘણા પાસા આવરી શકાય છે. જેવાં કે મૌલિકતા, સંપ્રદાય તથા અન્ય સંપ્રદાય વિષયક જ્ઞાન, કથાવાર્તાને આધારે વિષય વસ્તુની વિશેષ છણાવટ, અન્ય આધારભૂત સાહિત્યનો સહારો વગેરે મુદ્દાઓનો સમાવેશ થઈ શકે છે. પરીક્ષાર્થીએ વિષયને અનુરૂપ આ ઉપરાંત પણ બીજા પ્રસંગો લખ્યા હોય તો તે પણ માન્ય રાખી ગુણ આપવાં.

૧. સારંગપુરમાં પ્રમુખસ્વામી મહારાજનો ૮૫મો જન્મજયંતી મહોત્સવ :- (૧) સન ૧૯૬૮ માં યોગીજી મહારાજે પોતાની ઉપસ્થિતિમાં પ્રમુખ સ્વામી મહારાજનો ૪૮ મો જન્મદિન ઉજવ્યો. અને આજ્ઞા કરી કે દર વર્ષે પ્રમુખસ્વામીની જયંતી ધામધૂમથી ઉજવવી. યોગીજી મહારાજના આદેશ દ્વારા દર વર્ષે આ ધામધૂમથી ઉજવાતો રહ્યો. પરંતુ છેલ્લા કેટલાક વર્ષોથી સ્વામીશ્રીએ આ ઉત્સવ ન ઉજવવા અતિ આગ્રહથી સૌને રાખ્યા હતા. પરંતુ આ વર્ષ સારંગપુર મંદિરનું શતાબ્દી વર્ષ ચાલી રહ્યું છે અને યોગાનુયોગ સ્વામીશ્રીનો ૮૫ વર્ષમાં પ્રવેશ થતા સૌને અપાર ઉત્સાહ- સદગુરુ સંતો દ્વારા આ ઉત્સવ ધામધૂમથી ઉજવવાનો નિર્ણય. (૨) ૧૯મી ડિસેમ્બર ૨૦૧૫ ના દિવસે સવારથી જ સ્વયંમસેવકો દ્વારા સ્વચ્છતા- સૌએ દીપ પ્રગટાવીને આરતી કરી- સ્મૃતી મંદિર તેમજ મંદિરમાં સ્વામીશ્રી દર્શન કરીને પ્રમુખવાટિકામાં-પ્રાતઃ પૂજા, દર્શનનો લાભ. વરિષ્ઠ સંતો દ્વારા સ્વામીશ્રીના ચરણોમાં ભાવ-વંદના-અક્ષરપીઠ દ્વારા પ્રકાશિત વિવિધ પ્રકાશનો તેમજ ઓડિઓ વગેરેની પ્રસ્તુતી-અન્ય તત્ત્વજ્ઞાનના ગ્રંથો સ્વામીશ્રીને અર્પણ. (૩) મધ્યાહનથી મુખ્ય મહોત્સવ સ્થળે માનવ-મહેરામણ હજારો વિવિધ પ્રકારનાં વાહનો દ્વારા ભક્ત મેદની મહોત્સવ સ્થળ પ્રતિ- ભવ્ય પ્રવેશદ્વાર, આનુષંગિક, વ્યવસ્થાનાં કાર્યાલયો, તેમજ પ્રવેશતાજ દર્શનાર્થીઓને તાજી ગરમ ખિચડી તથા જાતજાતની મીઠાઈ અને વાનગીનાં બોક્સનું વિતરણ - બે લાખ ભક્તો માટે પ્રસાદનું સુંદર આયોજન - વિશાળ મંચ પર થતા

કાર્યક્રમો તથા સ્વામીશ્રીનાં દર્શન નજીકથી માણી શકાય તે માટે ઠેર ઠેર વિશાળ કદનાં એલ ઈ ડી સ્ક્રીનની વ્યવસ્થા. (૪) સુંદર કલાત્મક મંચની બરાબર મધ્ય ભાગે કાચથી મઢેલ કુટિર પર સુંદર સિંહાસન વચ્ચે ભગવાન સ્વામિનારાયણ તથા ગુણાતીતાનંદ સ્વામીના સૌને આર્શિવાદ - તેમની બંને બાજુએ શાસ્ત્રીજી મહારાજ તથા યોગીજી મહારાજ મૂર્તિઓ દ્વારા દર્શન દાન - કાચથી મઢેલ કુટિરમાં સ્વામીશ્રીનાં સિંહાસનની બંને બાજુએ વરિષ્ઠ સંતોનાં આસનો - બરાબર પાંચના ટકોરે જયનાદો સાથે સંતવૃંદ તથા યુવાવૃંદ દ્વારા સ્વામિનારાયણ મહામંત્રની ધૂન તથા પ્રાર્થના સાથે આસ્થા ટી વી ચેનલ તથા સંસ્થાની વેબસાઈટ દ્વારા જીવંત પ્રસારણ - તીર્થધામ સારંગપુરની મહિમા ગાથા - લાખો લોકોના હૃદયમાં વિરાજતા સ્વામીશ્રી રૂપી મહાસાગરની લહેરો સમાન મહાનુભાવોની અનુભૂતી વીડિઓ દ્વારા - માનનીય વડા પ્રધાન તથા જુદા જુદા ક્ષેત્રોના અન્ય મહાનુભાવોએ સ્વામીશ્રીને સર્જક, પથદર્શક, લોકસેવક તરીકે બિરદાવ્યા. પરંતુ ડૉ. કલામને થયેલ દિવ્ય અનુભૂતિનું ડૉ. તિવારીજી દ્વારા વર્ણન - ખુદ તિવારીજી તથા તમામ હરિભક્તો ભાવુક. (૫) ત્યારબાદ આજના કાર્યક્રમનો મુખ્ય વિષય પ્રવાહ - તેનો મુખ્ય મધ્યવર્તી વિચાર પરાત્પર સંત પ્રમુખ સ્વામી મહારાજ પરાત્પર એટલે જે સૌથી પર અને તેથી પણ પર - વચનામૃત સા. ૧૦ મુજબ સ્વામીશ્રીના દર્શન સાક્ષાત ભગવાન તુલ્ય - ભગવાન તુલ્ય સંતનો મહિમા - સ્વામીશ્રીના જીવનમાં પરાત્પર વિશેષણ કઈ રીતે પ્રતિબિંબિત થાય છે તે આજ ના કાર્યક્રમનો કેન્દ્રીય વિષય હતો - પ્રવક્તા સંતો દ્વારા ભૂમિકા બાંધ્યા બાદ સ્વામીશ્રીને વંદના કરતું ભક્તિનૃત્ય, બાળકો, યુવકો દ્વારા સ્વામીશ્રી કઈ રીતે પરાત્પર છે તેની ચાર અલગ અલગ દૃષ્ટી બિંદુઓ દ્વારા રજૂઆત. ૧. ભૌતિક સુખ સુવિધાથી કામનાથી પર ૨. દુઃખ દુવિધાની અનુભૂતીથી પર ૩. તમામ પ્રકારના ભેદભાવથી પર ૪. પોતે જ કરેલાં જગવંદનીય કાર્યોના યશસ્વી એટલે કે અહંકારથી પર - આ ચારે દ્રષ્ટીબિંદુઓની રજૂઆતથી સ્વામીશ્રીની આધ્યાત્મિક દિવ્યતાથી સૌ તરબતર - દરેક બે દ્રષ્ટીબિંદુની મધ્યમાં નમોનમઃ એ પંક્તિનું ગુંજન. (૬) આવા પરાત્પર વિભૂતી પૂ. સ્વામીશ્રીની પરાત્પર પ્રતિભાને વર્ણવતું અદ્ભૂત પુસ્તક ટ્રેન્સેન્ડન્સ દ્વારા સ્વામીશ્રીનો અનુપમ પરિચય ડૉ. કલામ સાહેબે વિશ્વને કરાવ્યો છે તેનો જુદી જુદી ભાષામાં અનુવાદ - પુસ્તકના સહલેખક, અલગ અલગ અનુવાદિત આવૃત્તિઓના પ્રકાશક, મુખ્ય પ્રકાશક વગેરે મંચ પર નિમંત્રિત - ચારેય સંસ્કરણોનાં ઉદ્ઘાટન - અંગ્રેજી પુસ્તકની બે લાખ નકલો પ્રકાશિત. (૭) પૂ. મહંત સ્વામી તેમજ વરિષ્ઠ સદ્ગુરુ સંતો દ્વારા સ્વામીશ્રીની પરાત્પર પ્રતિભાની આધ્યાત્મિક ઉંચાઈનું નિરૂપણ - ત્યારબાદ પ્રાણપ્યારા ગુરુનું આગમન મંગલ વાદ્યોના નાદ સાથે - પરાત્પર સંતની છડીના પોકાર સાથે સૌરાષ્ટ્રના દોહાની રમઝટ - સ્વામીશ્રીના આગમન સાથે લાખો હરિભક્તોની આંખો અશ્રુભીની - હૈયાના પુષ્પોથી સ્વામીશ્રીની વધામણી - સ્વામીશ્રીએ નતમસ્તકે, વિનમ્રમુખે સૌને દર્શનદાન કર્યું. સદ્ગુરુ સંતો સાથેના વાર્તાલાપ દરમ્યાન સ્મિત વેર્યું લાખોની મેદની હર્ષોલ્લાસથી છલકાઈ ઉઠી. જીવનભર પોતાનું સમગ્ર અસ્તિત્વ બીજાના ભલા માટે સમર્પિત કર્યું છે. તેનું ઋણ ચૂકવવા માટે સ્વામીશ્રી શતાબ્દી મહોત્સવનો ઉદ્દઘોષ - અગણિત ઉપકારોની અંજલી રૂપે આ શતાબ્દી મહોત્સવ માટે પંચવર્ષિય પર્વનો મંગલ પ્રારંભ - પ્રમુખ સ્વામી મહારાજ શતાબ્દી મહોત્સવની જય ની વિધિવત ઘોષણા નો ગગનભેદી નાદોથી ઉમંગભરે સૌએ વધાવી લીધી. અંતમાં આરતી, પુષ્પાંજલી નો કાર્યક્રમ સંપન્ન થયો સ્વામીશ્રીની પધરામણી આ ઉત્સવની ચરમ સીમા હતી. ઊપસંહાર :- ગુરુહરિની જન્મજયંતીની હર્ષપુર્વક ઉજવણી અને શતાબ્દી મહોત્સવ ધામધૂમથી ઉજવાઈ તેનું અપુર્વ ભાથું લઈને અવિસ્મરણીય સ્મૃતિઓ અને અનુભૂતિ સાથે સૌએ મંગલ પ્રયાણ કર્યું.

૨. સંયમ દ્વારા પ્રભુનો સાક્ષાત્કાર :- (૧) અધ્યાત્મ માર્ગ ખૂબ કઠિન - તલવારની ધાર પર ચાલવા જેવો દુષ્કર - પરંતુ સાધકને ભગવાનનો સાક્ષાત્કાર કરવાની તીવ્ર મહેચ્છા. તે માટે જો સાધકનો માર્ગ નિર્વિઘ્ન બને તો સાધકને ભગવાનના સાક્ષાત્કારની અનુકૂળતા - સરળતા. (૨) સાક્ષાત્કાર સુધી પહોંચવા માટે સંયમ એ અતિ આવશ્યક છે. તો પ્રશ્ન થાય કે સંયમ એટલે શું ? સંયમ એટલે મન પરનો કાબૂ - સંયમ એટલે ઉદ્ધત રીતે દોડતી પાંચ ઈન્દ્રિયોની વૃત્તિઓ પર રાખવામાં આવતી બ્રેક - શાસ્ત્રોમાં પણ પાંચ ઈન્દ્રિયોને સંયમમાં રાખવાનો આદેશ - આંખ, કાન, નાક, જીભ, ત્વચા આ પાંચ ઈન્દ્રિયો અસંયમિત - તો ભગવાનના સાક્ષાત્કારનો માર્ગ દુષ્કર - તેથી જ સાધના માર્ગને નિષ્કંટક બનાવવા માટે ઈન્દ્રિયોનો સંયમ તે મુખ્ય અને અતિ આવશ્યક સાધન - આ અંગે ઉપનિષદમાં રૂપક દ્વારા જ્ઞાન - આપણું શરીર એક રથ, તેના પર આરૂઢ થનાર આત્મા, ઈન્દ્રિયો આ રથના ઘોડા, મન એ ઘોડાને કાબૂમાં રાખતી લગામ અને બુદ્ધિ તે સારથિ - આ સારથિ જીવનરથને વિષયથી દૂર રાખી કુશળતાપૂર્વક ઘોડાને સંયમમાં રાખી પરમાત્માના સાક્ષાત્કારના માર્ગ ભણી નિર્વિઘ્ને લઈ જાય છે તે માટે ઈન્દ્રિયોનો સંયમ અનિવાર્ય. (૩) આધ્યાત્મિક માર્ગમાં પ્રથમ સંયમ જોઈએ આંખનો - ગાંધારીની આંખનો સંયમ - પરિણામે દૃષ્ટિ માત્રે દુર્યોધનને વજ્ર જેવો બનાવવાની તાકાત - ઉપલેટાના લાલાભાઈ - અક્ષરબ્રહ્મ ગુણાતીતાનંદ સ્વામીની કૃપાથી સંયમનિષ્ઠ - કે જેમણે પોતાની સોળ વર્ષની પુત્રી થઈ ત્યાં સુધી તેના નાકની દાંડી પણ જોઈ ન હતી. (૪) બીજો સંયમ સ્વાદનો - શ્રીજીમહારાજે બધી ઈન્દ્રિયોને જીતવાની વાત કરી છે પણ રસના ઈન્દ્રિયને વિશેષ કરીને જીતવાની વાત કરી છે. કારણ જેણે સ્વાદ પર વિજય મેળવ્યો તેણે સર્વ પર વિજય મેળવ્યો જાણવો - ઉમરેઠના ગંગાદત્ત (આંબલી) સ્વાદને સાથે લઈને શ્રીજીમહારાજનો સમાગમ કરવા ગયા - તો આંબલી ખૂટતાં પરત આવવું પડ્યું. ભગવાન પ્રસન્નતાથી વંચિત સ્વાદને કારણે - એકલશૃંગી વગેરે અનેક દૃષ્ટાંતો આપી શકાય. -સ્વાદની સાથે જીભ પર શબ્દોનો કર્ણ વાણીનો સંયમ ન હોય તો રામાયણ કે મહાભારત સર્જાય. (પ્રસંગો લઈ શકાય) (૫) ત્રીજો સંયમ કર્ણનો એટલે કે સાંભળવાનો સંયમ - વિશ્વામિત્ર ઋષિને પણ મધુર અવાજથી આકર્ષણ - પરિણામે ખૂબ મોહ, આધ્યાત્મિક સિદ્ધિથી વંચિત - યોગીજી મહારાજ કહેતા, ‘કાનનો સંયમ એટલે ભગવાન સંબંધી જ વાતો સાંભળવી - શુક્રદેવજીના મુખે કથા સાંભળવાથી મોક્ષ - રઘુવીરજી મહારાજને કથાશ્રવણથી બ્રાહ્મીસ્થિતિની પ્રાપ્તિ - તેથી ગમે તેવા ગીતો, ગમે તેવી વાતો સાંભળવાથી ભગવાનનું સુખ પ્રાપ્ત થાય ખરું તે આપણે વિચારવું રહ્યું. (પ્રસંગો-દૃષ્ટાંતો આપી શકાય.) (૬) આપણાં પ્રાચીન ઉપનિષદો નચિકેતા જેવા યુવાનોની ગાથા ગાઈને સંયમનો મહિમા સમજાવે છે - નચિકેતાને કેટલાં પ્રલોભનો યમરાજા દ્વારા - ભોગવિલાસ, સત્તા, ત્રણે લોકનું રાજ્ય, દીર્ઘ આયુષ્ય, પરંતુ નચિકેતાનો નિશ્ચય, દૃઢતા અવિચળ સંયમ આ બધાં પ્રલોભનોનો

ઈન્કાર કરી દીધો - સહજતાથી પ્રાપ્ત થતા સુખને ઠોકર મારી - તેની આ દૃઢતા અને સંયમથી યમરાજા પ્રભાવિત - દુર્લભમાં દુર્લભ એવું આત્મા-પરમાત્માનું જ્ઞાન રાજી થઈ આપ્યું. ભગતજી મહારાજ પર ગુણાતીતાનંદ સ્વામીની આજ્ઞા મુજબ મન, ઇન્દ્રિયોના ચૂરેચૂરા કરી, ઇન્દ્રિયો પર સંયમ મેળવી પ્રભુના સાક્ષાત્કારને પામી ગયા. અનેક ઉદાહરણો ઇન્દ્રિયોના સંયમના શાસ્ત્રોમાંથી મળે છે. (૭) સંયમનું બીજું નામ છે બ્રહ્મચર્ય. શ્રીમદ્ ભગવદ્ગીતા કહે છે જેને પરમ પદને પામવું હોય, ભાગવતનો સાક્ષાત્કાર કરવો હોય તેણે બ્રહ્મચર્ય પાળવું. સમાજના કેટલાક કહેવાતા સુધારાવાદી માને છે કે બ્રહ્મચર્યનું પાલન અસંભવિત છે પરંતુ આ કારણ કળિકાળમાં પણ બ્રહ્મચર્ય પાળનારા મહાપુરુષો આપણી વચ્ચે જીવી રહ્યા છે. આ મહાપુરુષોમાં અતિ વંદનીય પૂજનીય નામ છે પરમ પૂજ્ય પ્રમુખ સ્વામી મહારાજ. સમગ્ર જીવન દરમિયાન અષ્ટાંગ બ્રહ્મચર્ય સારધાર પાલન કરીને ઉચ્ચ આદર્શ સ્થાપ્યો છે અને પ્રભુના સાક્ષાત્કારને પામ્યા છે. સાક્ષાત્કારથી પણ આગળ રોમેરોમમાં પ્રભુને ધારીને રહ્યા છે. તેમનાં દર્શન અને સંયમી વર્તનથી જ હજારો લોકો સંયમના માર્ગે - દર્શનમાત્રથી શાંતિ અને સુખની અનુભૂતિ - ઉપસંહાર.

૩. **અક્ષરધામના દિવ્ય માસ્ટર આર્કિટેક્ટ : પ્રમુખ સ્વામી મહારાજ :-** (૧) દિલ્હી સ્વામીનારાયણના આર્કિટેક્ટ કોણ છે! અનેક લોકોનો પ્રશ્ન જવાબ સાહજિક રીતે મળી જાય. ને દિવ્ય હોય તેના દ્વારા જ આવું દિવ્ય નિર્માણ - અક્ષરધામ દિવ્ય તો તેના આર્કિટેક્ટ પણ દિવ્ય જ હોયને! અનેક લોકોને અધ્યાત્મિક અનુભૂતી થાય તેવા બેનમૂન પરિસરનું નિર્માણ સ્વામીશ્રી જેવા દિવ્ય માસ્ટર આર્કિટેક્ટ કરી શકે. (૨) આ જ વાતને પૂ. ઈશ્વરચરણ સ્વામીનું સંપૂર્ણ સમર્થન સ્વામીશ્રીના હૃદયમાં વિરાજમાન સ્વામિનારાયણ ભગવાને જ આ અક્ષરધામનો માસ્ટર પ્લાન તૈયાર રાખ્યો હતો તેથી જ આવું સુંદર નિર્માણ શક્ય બન્યું. શરૂઆતમાં આ પ્લાન અંગે કેટલાક મોટા મોટા આર્કિટેક્ટસ સાથે વિમર્શ - પરંતુ ઈશ્વરચરણ સ્વામી અને ટીમના સભ્યોને સંતોષ થતો નહતો. કારણ સૌને ખ્યાલ હતો કે અક્ષરધામ શું કહેવાય ? ભારતના એક ખૂબ મોટા આર્કિટેક્ટે પ્લાન આપ્યો કે નીચે અક્ષરધામ અને ઉપર બગીચો વગેરે, સ્વામીશ્રી આવું ન જ ચલાવી લે. કારણ આ તો યોગીજી મહારાજનો સંકલ્પ - અક્ષરધામ જમીન નીચે દબાઈ જાય તેવો પ્લાન હરગીઝ ન જ ચાલે. (૩) સ્વામીશ્રીએ પૂ. ઈશ્વરચરણ સ્વામીને શિલાન્યાસની તારીખ આપી દીધી - પરંતુ તેના માટે પ્લાન તો આવશ્યક - જ્યાં અક્ષરધામ બનાવવાનું હોય ત્યાં જ શિલાન્યાસ થાય મહામંદિર પાછળના ભાગમાં થાય તો આગળ શું? મહામંદિર આગળના ભાગમાં થાય તો પાછળ શું? એ દ્વિધા હતી. ટીમ પાસે ત્રણ માસનો જ સમય - બ્લોક પ્લાન તાત્કાલિક કરવો આવશ્યક - એમ લાગ્યું કે સ્વામીશ્રીને જે જોઈતું હતું તે કંઈક જુદું જ છે. છેવટે સ્વામીશ્રીની પ્રેરણાથી ટીમ ના સભ્યો સાથે ચર્ચા કરીને બ્લોક પ્લાન તૈયાર. સ્વામીશ્રી પાસે બ્લોક પ્લાનની રજૂઆત - એક બેઝીક પ્લાન જ તૈયાર કર્યો હતો. આખી જમીનના ત્રણ આડા ત્રણ ઉભા એમ નવ ખાના પડ્યા. નવ ખાનામાં વ્યવસ્થિત રીતે ઉતારા, મંદિર, પ્રદર્શન, પ્રેમવતી, પાર્કિંગ, યોગી હૃદય કમળ, વચ્ચે અક્ષરધામ મહામંદિર અને પછી પ્રદર્શનનું ખાનું વગેરે આવે. દરેક અંગનું સ્વતંત્ર મહત્વ રહે અને એક અંગની બીજા અંગને ખલેલ ન પહોંચાડે તે રીતે આ ખાના અનાયાસે એની મેળે જ ગોઠવાયાં હતા. પછી ખ્યાલ આવ્યો કે સ્થાપત્ય શાસ્ત્ર મુજબ નવ ખાનાં તો મંડળ કેહવાય. આ બધું ટીમના સંતોની બુદ્ધિથી નથી થયું તેવો સ્વીકાર - ઉપરથી જ પ્રેરણા - ટીમના સંતો દ્વારા ખાલી લીટા જ મારવાના હતા એવી નિખાલસ કબુલાત. સ્વામીશ્રીએ આ પ્લાન પર મંજૂરીની મહોર મારી દીધી - મંજૂરી તો મળી પણ ટીમનાં સભ્યો દ્વારા આટલું મોટું પરિસર ક્યારેય બન્યું ન હતું. તેથી એક નાની ભૂલ થાય તો કેટલાય પ્રશ્નો ઉભા થાય - તેથી મુઝવણ - છતાં દરરોજ પ્રાર્થનાઓ અને સ્વામીશ્રીની પ્રેરણાથી ડ્રોઈંગ થવા લાગ્યા. ડ્રોઈંગ થયા પછી શ્રીજીસ્વરૂપ સ્વામી પૂ. ઈશ્વરચરણ સ્વામીને તથા ટીમના સભ્યોને બતાવે - વિમર્શ કર્યા બાદ સ્વામીશ્રી પાસે - શ્રીજીસ્વરૂપ સ્વામીની દૃષ્ટિએ આ સેવા એ મોટો લાભ - કારણ પાંચ વર્ષ સુધી વારંવાર બેઠક - બે બે કલાક સુધીની બેઠક થાય. આ બેઠકમાં બધી વિગત સ્વામીશ્રી શાંતિથી સાંભળે, સમજે અને અનેક સૂક્ષ્મ પ્રશ્નો પૂછે પ્રેક્ટીકલી થઈ શકે એવી જ બાબતોની રજૂઆત કરવી પડે સહેજ પણ ઉતાવળ વિના સાંભળીને સ્વામીશ્રીનું માર્ગદર્શન - આ માર્ગદર્શન પણ અદ્ભૂત - રાજી થઈને આર્શિવાદ આપે. (૪) આ કાર્ય સ્વામીશ્રીની પ્રેરણાથી જ - છતાં સૌને યશ આપે મિર્ટીંગનો સમય ૪.૦૦ વાગે હોય તો સ્વામીશ્રી ૩.૪૫ વાગે હાજર થઈ જાય. ટીમના સંતોની રાહ જુએ મહેમાન આવ્યા હોય તેમ ટીમના સંતોની સરભરા - ચાલુ મિર્ટીંગે ડિસ્ટર્બ ન કરવાની બહાર સૂચના આપી દે. સાઈટ પર પધારે તો પણ સંપૂર્ણતા અને સૂક્ષ્મતાથી દરેક વિષયો પર સંપૂર્ણ ધ્યાન - અક્ષરધામ મહામંદિરનાં પગથિયા ઊંચાં હતાં તે નાનાં કરવાની સૂચના પાંચ કે છ ઈંચથી ઊંચાં ન હોવાની સૂચના - પગથિયાનું કાર્ય ફાઈનલ થયા પછી જોયા ત્યારે આર્શિવાદનો ધબ્બો આપી મહોર મારી દીધી. (૫) નાનામાં નાની વાતની ચોકસાઈ. દર્શનાર્થીઓ માટેના બાથરૂમ પીવાના પાણીની વ્યવસ્થા શું છે? દર્શનાર્થીઓને છાંયો મળશે વગેરે ખૂબ રસ લઈને પૂછ્યા કરે - દર્શનાર્થીઓને સહેજ પણ તકલીફ ન પડે તે માટે સ્વામીશ્રી દ્વારા સૂચનો. પ્રદર્શનના દર્શનાર્થી માટે ખાસ છાંયાવાળી બેઠક લીલ- ચેર તેમજ તેને ચઢાવવા ઉતારવાના ઢાળ પણ મૂકાવ્યા. કાઈને વાગે નહિ કે કોઈ પડી ન જાય તે માટે કઠેડા મૂકાવ્યા પરિક્રમાના બે સામરણ વચ્ચે ખાલી જગ્યામાં નિરીક્ષણ કર્યા બાદ સૂચના - ફાયર મૂકવાની સલાહ - એક સૂચનાથી પરિક્રમાના સૌંદર્યમાં અનેક ગણો વધારો - આવાં તો અનેક સૂચનો આપીને શકલ બદલી નાખી. કંઈ પણ ફાઈનલ કરતી વખતે એવું સૂચન આપે કે એનું આખું સ્વરૂપ જ બદલાઈ જાય. શોભા નિરખી ઉઠે. (૬) પાંચ વર્ષ સુધી આ પ્રોજેક્ટમાં અપાર રસ - પ્રદર્શન હોય કે આર્કિટેક્ટની વાત હોય, અરે! ઝાડપાનથી માંડીને ક્યાં શું આવશે તે બધામાં ઊંડું માર્ગદર્શન. ઊપસંહાર :- સ્વામીશ્રીની દયાથી લીટો મારતા જઈએ અને આપ મેળે બધું થતું હોય - રબરની (ભૂસવાની) જરૂર જ ના પડે એક લીટો માર્યા અને સ્વામીશ્રીની ‘હા’ કહી ને કામ ચાલુ થઈ ગયું. આમા કોઈ પ્લાનીંગ, ડિઝાઈનીંગ, ડિઝીનું કંઈ કામ જ ન લાગે તેઓની પ્રેરણાથી જ કામ આગળ ચાલું. સાચા અર્થમાં અક્ષરધામના માસ્ટર પ્લાનના ડિઝાઈનર તો સ્વામીશ્રી જ છે. અને સૌને યશ આપ્યો છે.

સમાપ્ત